

La Duquesa de Langeais

Ne touchez pas l'hache, Jaques Rivette, 2007

Una adaptació de la novel·la homònima de Balzac que ens endinsa en una relació amorosa impossible entre una duquesa i un militar.

Units per la literatura

Rivette i Rohmer són dos cineastes que comparteixen moltes coses, a més de la lletra erra inicial dels seus cognoms: el fet de pertànyer a la generació de la *Nouvelle Vague*, el seu gust per la literatura, un sentit de la representació basat en el teatre i el distanciament i la preocupació per la forma de transmetre el moment històric en què transcorren les seves narracions.

La darrera pel·lícula d'Eric Rohmer, *Les amours d'Astrée et de Céladon* (2007), presentada en aquesta sala la temporada passada, era una proposta arriscada sobre la versió d'una novel·la d'Honoré d'Urfé del segle XVII de més de 5.000 pàgines que, en mans de Rohmer, esdevenia un interessant assaig amb l'objectiu d'establir un pont entre Shakesperare i la comèdia pastoral del barroc francès, per acabar demostrant que els arquetipus de la cultura clàssica ressusciten constantment en les ficcions de la modernitat.

Jaques Rivette en la mateixa línia de recerca entre literatura cinema i teatre, molt sovint, ha adaptat obres de Balzac després

que el mateix Rohmer li descobrí la font inestimable d'inspiració que representava l'escriptor, pare del naturalisme. A *Out 1* el protagonista encarnava un expert en Balzac i, posteriorment, a *La Belle noiseuse* (1991) va adaptar una peça anomenada *L'obra mestra desconeguda* que va situar en l'actualitat. i en el cas de *Ne touchez pas l'hache*, que avui veurem, va decidir ser totalment fidel a l'obra literària de Balzac.

La mise en escene

La passió pel teatre de Rivette apareix constantment en la seva filmografia. El seus personatges acostumen a estar relacionats amb el teatre: assagen obres de Shakespeare, Racine Esquilo o Pirandello en pel·lícules com *Paris nous appartient*, *L'amour fou* *Out 1* o *Va a savoir*, però aquesta passió no és en cap cas gratuïta perquè el seu cinema està totalment condicionat per una *mise en escene* –posada en escena– que subordina el cinema al teatre i en cap cas amaga que també aquest, com si es tractés de teatre enregistrat, és pur art de la representació. És per aquest motiu que, en el cas concret de la

Duchese de Langeais utilitza els cortinatges com a metàfora per representar la distància entre els personatges –Antoinette: /noble/monja versus Montriveau: /general/amant– però també com a pont d'unió entre el llenguatge teatral i el cinematogràfic que li permet obrir el *flashback* que esdevé la part narrativa central de la pel·lícula.

Desig de perill

En una conversa enmig d'una festa Armand, ferit per la indecisió d'Antoinette i sentint que la seva història no quallarà li explica com el botxí de Carles I li diu a un guarda de Buckingham: “Ne touchez pas l'hache” com un advertiment sobre el fet de jugar amb el perill i Antoinette li respon: “Quan comença el suplici?”

La història d'amor que aquí s'explica és més una història basada en el desig de patiment que no pas en una relació que trobi el seu sentit en la consumació de l'amor carnal.

Sembla que ambdós personatges es distribueixen equitativament els moments d'aproximació i distanciament amb l'objectiu de

no arribar mai a trobar-se en un punt d'equilibri en què la seva història pugui avançar cap a una altre estadi. Gairebé podríem dir que, ens moltes ocasions, el seu plaer s'aproxima més al sadomasoquisme que a l'amor cortesà, i va molt més enllà del que semblava pura maldat a les *Laisons Dangereuses* (1988) de Christopher Hampton, que també era una versió literària de la novel·la epistolar de Choderlos de Laclos .

D'altra banda, es pot fer una lectura en la mateixa clau que ens oferia Wong Kar-way a *In the mood for love* (2000): el desig amorós té sentit mentre tot està per descobrir, quan un moviment o una mirada esdevenen tot un món de simbolisme o una senzilla frase pot encobrir tota una declaració d'intencions. Tanmateix, quan s'ha consumat la passió, comença el principi del final. Els amants ho saben i allarguen fins l'infinit els prolegòmens en una mena de dansa amorosa –a *In the Mood for Love* aquest fet estava reforçat per una banda sonora plena de força i matisos– destinada a perdre els protagonistes en una terra de ningú, on tot era possible encara. En el cas d'Armand i Antoinette la banda sonora està construïda a sobre d'un pentagrama en què les paraules no cerquen l'harmonia sinó que, com si d'una destal es tractés, tallen les possibles aproximacions de la parella en un diàleg impossible, en què cada cop que algun dels dos pretén aconseguir els favors de l'altre immediatament rep per resposta un dubte, una negativa o fins i tot una agressió que el fa retrocedir molt més lluny de la posició de pertinença.

En el fons es tracta d'una amor impossible que no està condicionat per les famílies (*Romeu i Julieta*) o pel fet que la duquessa sigui una dona casada (*Lady Chatterley*), sinó pel fet que

Montriveau és el clar exemple del naixement d'una nova classe social filla de la Revolució Francesa que és del tot irreconciliable amb una noblesa en extinció que representa Antoinette de Langeais.

Fitxa tècnica

Tècnics

Director: Jacques Rivette
Productors: Martine Maigna i Pascal Bonitzer
Guió: Jacques Rivette, Pascal Bonitzer i Christine Laurent
Muntatge:
Fotografia: William Lubtchansky
Vestuari:
Música: Pierre Allio
Companyia productora: Pierre Grise Productions Cinemaundici, Arte France Cinéma
Nationalitat: França Itàlia
Durada: 137 minuts

Actors

Jeanne Balibar: Antoinette de Langeais
Guillaume Depardieu: Armand de Montriveau
Bulle Ogier: Princesa de Blamont-Chauvy
Michel Piccoli: Vidame de Pamiers
Barbet Schoreder: Duc de Grandieu
Anne Contineau: Clara de Sérizy
Matias Jung: Julien
Lulie Judd: Lissette
Marc Barbé: Marqués de Ronquerolles
Nicolas Bouchard: De Traillers
Victoria Zinny: Mare Superiora

Filmografia

2007
Ne touchez pas la hache
2003
Histoire de Marie et Julien
2001
Va a savoir
1998
Secret défense
1995
Haut bas fragile
1994
Jeanne la Pucelle II–Les prisons
1994
Jeanne la Pucelle I– Les batailles
1991
La belle noiseuse
1991
Divertimento
1998
La bande des quatre